

RADU VULPE

Eripitur persona, manet res.
Lucrețiu, De rerum natura, III, 57.

La 26 noiembrie 1982 a trecut în neființă profesorul doctor docent Radu Vulpe¹, marcantă personalitate științifică, reputat specialist în domeniul istoriei vechi și arheologiei, dispariția sa constituind o grea pierdere pentru știința istoriei din patria noastră.

A venit pe lume la 29 decembrie 1899 în comuna Albești, județul Ialomița, într-o familie modestă. Inițierea în taina slovelor și apoi studiile liceale le-a urmat în București, la Liceul de aplicație.² Odată cu intrarea României în războiul pentru întregirea neamului, adolescentul Vulpe, asemenea miilor de tineri animați de un ardent patriotism și-a slujit țara, în anul 1916, în calitate de cercetaș în spitalul de evacuare din Medgidia³. Odată cu retragerea guvernului și armatei în Moldova, Radu Vulpe a împărțit vicisitudinile refugiuului dar și speranța neclintită în victorie, aflându-se în colonia de cercetași refugiați de la Solești—Vaslui și Sculeni Iași⁴. După susținerea bacalaureatului, în 1919, s-a înrolat ca voluntar la cercul de recrutare București, fiind repartizat în Regimentul 1 Grăniceri, în cadrul contingentului 1920, cit și la Școala militară de infanterie, fiind înălțat la gradul de sublocotenent. Fascinat de mirifica lume a trecutului, între anii 1920—1924 a urmat

¹ „România liberă”, XL, nr. 11845, din 30 nov. 1982, p. 4, col. 3.

² Părinții săi s-au numit Ion și Ana. Cunoaștem existența a două surori: Maria Vulpescu și Virginia Crăciunescu, (Arh. St. Iași, fond Rectoratul Universității Iași, corespondență 1940, Dosar 89/1940, f. 228, dosar 45/1939, f. 166 verso — 167; „România liberă”, nr. cit., *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Ed. științifică și enciclopedică, 1978, p. 344).

³ Arh. St. Iași, *fond cit.*, dosar 45/1939, f. 168—170; dosar 89/1940, f. 228 verso. A fost decorat cu „Medalia comemorativă 1916—1919” și „Steaua României” în grad de cavaler.

⁴ Mircea Petrescu-Dîmbovița, *profesorul Radu Vulpe la 80 ani* în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”, tom. XVII, 1980, p. 889—894.

cursurile facultății de filosofie și litere a universității bucureștene, specialitatea istorie veche, beneficiind de șansa de a avea magistri iluștri în persoana lui V. Pârvan, N. Iorga, D. Onciu, G. Murnu, S. Mehedinți. În lupta cu viața, paralel cu studiile universitare, în intervalul 1921—1923 a funcționat la Arhivele Statului din București, în calitate de copist-paleograf. Încă din anii studenției se detașează prin seriozitatea preocupărilor, prefigurându-se parcă personalitatea marcantă a savantului de mai târziu, rezultatele relevând o autentică vocație a istoriei, câștigând prețuirea și încurajarea dascălilor săi — spirite de mare noblețe și generozitate. Își dezvăluie virtuțile de arheolog încă din 1922, asistând pe Pârvan la anchetele arheologice din Cîmpia munteană și ca practicant al aceluiași, la Histria. În anul 1923 a participat la săpăturile lui I. Andrieșescu la Piscul Crăsani și Sultana și a început săpături proprii la Piscul Coconilor. În același an a întocmit harta arheologică a regiunii dintre Mostiștea și Călmățui. În anul 1924 a început săpăturile la Tinosu în colaborare cu Ecaterina Vulpe, inaugurarea lucrărilor fiind făcută de către I. Andrieșescu⁵. În anul 1923 debutează în creația științifică cu lucrarea „Bărăganul în antichitate” încorporată în „Buletinul Societății regale de geografie”, lucrare onorată cu premiul „Hillel” al Universității bucureștene pe baza propunerii prof. Simion Mehedinți⁶.

În anul 1924 a devenit licențiat în istorie și geografie, specialitatea principală — istoria antică, epigrafia și antichitățile greco-romane. Grație promițătoarelor realizări culese pe șantierele arheologice cât și acumulărilor substanțiale pe tărîmul instruirii, la recomandarea dascălilor săi, încă din anul 1923 a fost numit asistent la Muzeul Național de antichități, post ce l-a deținut pînă în 1926⁷. Intrezărîndu-i-se perspectivele, animat fiind de adîncirea pregătirii de specialitate, în perioada 1924—1926 i s-a facilitat șansa de a fi membru al Școlii Române din Roma, prilej pe care își amplifică aria de cunoștințe, frecventînd bibliotecile și muzeele din capitala Italiei. Concomitent, audiază la Universitatea din Roma cursurile de istorie greacă (prof. Julius Beloch), Epigrafie greacă (prof. F. Holberr) și Palcontologie (prof. G. Pinza). Paralel cu acumularea sistematică de cunoștințe, Radu Vulpe și-a continuat cercetarea științifică, finalizată prin elaborarea unor lucrări. Studiul *Gli Etruri del'Italia imperiale Romana*⁸, redat pe meleagurile italiice, a constituit și teza sa de doctorat, susținută în anul 1927, cu „Magna cum laude”, avînd referent principal pe G. Murnu. De întîndere apreciabilă a fost și lucrarea „La civiltà del ferro in Illiria” ce a încorporat rezultatele unei călătorii de studii în ținuturile adriatice ale Italiei și în Iugoslavia. Solida formație științifică dobîndită i-a permis ca, la 1 octombrie 1926 să fie numit asistent la Catedra de istorie antică și epigrafie a profesorului Pârvan⁹, iar la 1 ianuarie 1929, ca urmare a promovării examenului de abilitare, susținut în decembrie 1928, a fost numit docent în protoistorie, prin adresa nr. 177 074/1928 a Ministerului Instrucției Publice¹⁰. Preocupat să învețe cît mai mult, stăruie și este primit ca membru — oaspete al Școlii Române din Franța, de la Fontenay — aux Roses¹¹, condusă de N. Iorga, în anul 1929, efectuînd studii în bibliotecile și muzeele din Paris și pregătînd lucrarea „L'age du fer dans les régions thraces de la Peninsule Balkanique”, completată cu o călătorie de studii în Bulgaria. Dimensiunile pregătirii sale sînt evidențiate de prof. I. Marinescu care aprecia, în 1939,

⁵ Arh. St. Iași, *fond cit.*, dosar 89/1940, f. 228 ; dosar 45/1939, f. 168, 170.

⁶ *Ibidem*, dosar 45/1939, f. 167 ; „Monitorul oficial”, partea I, CVII, nr. 197, din 28 aug. 1939, p. 5 154 ; *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 344.

⁷ Radu Vulpe, *Memorii de tîluri, studii și lucrări*, București, „Bucovina”, I. E. Torouțiu, 1938, p. 6.

⁸ *Ibidem*, p. 4 ; „Monitorul oficial”, nr. cit., p. 5 154.

⁹ Apreciată de J. Marouzeau în „L'année philologique”, II, 1927, p. 279 ca „etude considerable”.

¹⁰ Arh. St. Iași, *fond cit.*, dosar 45/1939, f. 166 verso ; „Monitorul oficial”, nr. cit., p. 5 154.

¹¹ Radu Vulpe, *op. cit.*, p. 4 ; Arh. St. Iași, dosar 45/1939, f. 166 verso.

¹² *Le professeur Radu Vulpe à son 70e anniversaire* în „DACIA”, N. S. tome XV, 1971, p. 6.

că și-a completat studiile „prin mai toate țările din Europa vizitând mai toate muzeele și colecțiile mai importante”. Inapoiat în patrie, a predat la Universitatea bucureșteană următoarele cursuri: Protoistoria sud-estului european (1930), Ilirii (1931), Sciții (1932), Celții (1933), Cultura popoarelor thrace (1933—34), Problema etruscă (1934—1935), Cultura ilirilor (1935—1936)¹³. Între activitatea fecundă de la catedră și de pe șantierele arheologice, a urmat în 1936—1937 cursul de ofițeri de rezervă la Regimentul 21 Dorobanți, din București, fiind între timp avansat locotenent în rezervă și încadrat la Divizia 1 Grăniceri¹⁴.

Evaluându-se împlinirile sale pe tărîm științific și didactic, în aprilie 1939 prin decizia 69/118 emisă de Ministerul Educației Naționale, a fost numit conferențiar definitiv la conferința de protoistorie, de la Facultatea de filosofie și litere din București¹⁵.

Avînd o solidă platformă științifică și didactică, în iunie 1939 Radu Vulpe a participat cu succes la concursul pentru ocuparea catedrei de arheologie cu protoistorie, de la Facultatea de litere și filosofie a Universității Mihăilene din Iași (din 1942, „Alexandru Ioan Cuza”). Comisia compusă din președinte, prof. I. Marinescu și membrii I. Andrieșescu, C. Daicoviciu și Teofil Sauciu-Săveanu de la Universitatea din Cernăuți, a relevat la superlativ substanțiala pregătire a concursantului, lucrările remarcabile ale acestuia, nu numai prin numărul lor neobișnuit de mare (peste 40) dar mai ales prin valoarea lor incontestabilă, concluzionînd că merită să ocupe, ca profesor titular, catedra respectivă¹⁶. În consecință, înaltul decret regal nr. 2831/14 iulie 1939, consfințește numirea sa ca profesor titular¹⁷, fiind succesorul lui O. Târbulea (1876—1937). Prin aceasta prof. Vulpe întreaga în chip fericit formația de istorici de elită grupați la acea vreme la facultatea ieșeană, între care se numărau Gh. Brătianu, Al. Boldur, Ilie Minea, A. Oțetea precum și asistenții E. Condurachi, D. Ciurea, N. Grigoraș¹⁸ ce aveau să se afirme plenar pe tărîmul istoriei în deceniile următoare. Locuind în perioada ieșeană, pînă în 1944, în apropierea Universității, pe strada Greceanu nr. 10 (azi str. Pînlui)¹⁹, prof. Vulpe, în pofida vicisitudinilor din anii războiului a avut o fecundă activitate didactică și științifică, de la inaugurarea cursului de arheologie, la 21 octombrie 1939²⁰ și pînă în anul 1945²¹. Cu viziunea largă ce-l caracteriza, profesorul Vulpe a conceput cursurile ca un tot unitar, surprinzînd întreaga evoluție a civilizației umane în intimitatea ei, de la paleolitic pînă la sfîrșitul imperiului roman. Depozitar al unei prețioase experiențe, a pledat pentru familiarizarea viitorilor istorici cu viziunea largă și spirit critic în interpretarea informațiilor, înarmîndu-i cu metodele riguroase ale cercetării științifice. Radu Vulpe are meritul incontestabil de a fi imprimat la Universitatea ieșeană acordarea atenției cuvenite arheologiei comunei primitive atît prin conținutul și structura cursurilor predate cît și prin activitatea de cercetare științifică. Din fecunda activitate desfășurată la catedră, fiind, după aprecierea lui P. Caraman (8 martie 1946) „un element foarte

¹³ Radu Vulpe, *op. cit.*, p. 3—4; „Monitorul oficial”, nr. cit., p. 5153.

¹⁴ Arh. St. Iași, *fond cit.*, dosar 89/1940, p. 228.

¹⁵ „Monitorul oficial”, partea I, CVII, nr. 94, 24 aprilie 1939, p. 2574.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 197, din 28 aug. 1939, p. 5153—5156. Rapoartele respective sînt datate 18 și 19 iunie 1939.

¹⁷ *Ibidem*, p. 5152. Arh. St. Iași, *fond cit.*, dosar 8/1939, f. 204. *Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860—1960*, București, 1960, vol. II, p. 206. La 21 iulie 1939 rectoratul comunica decanatului facultății de litere numirea profesorului Radu Vulpe. La 27 nov. 1939 rectoratul este înștiințat că, pînă la bugetul următor R. Vulpe urma să primească leafă de asistent, cîte 2365 lei lunar (Dosar 5/1939, f. 389).

¹⁸ Arh. St. Iași, *fond cit.*, dosar 5/1939, f. 707—708.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 72/1941, p. 85.

²⁰ *Ibidem*, dosar 5/1939, f. 707—708, 792.

²¹ Pentru detalii vezi intervențiile lui A. Oțetea, P. Caraman, N. Bagdasar, C. Balmuş din ședințele Consiliului profesoral din 16 și 22 iunie 1945, 8 martie 1946, 4 oct. 1946 și 27 feb. 1947. Arh. St. Iași, *fond Facultatea de litere și filosofie. Corespondență*. Dosar 13/1943, f. 57, 61, 107—109, 131—132, 155.

capabil, foarte bine pregătit și de neîncercat în rîndurile personalului didactic al facultății" reținem că, în anul 1941—42 a ținut cursul „Arta greacă” și seminarul „Epoca fierului în România”, ambele beneficiind de 2 ore săptămînal. Fiind însă mobilizat în rîndul cadrelor operative, între 1 nov. 1941 și 1 oct. 1942 a ținut cursul în permisiile și învoierile de care a beneficiat în lunile februarie, aprilie și mai 1942 încredințînd seminariile asistentului său, Anton Nițu. În anul universitar 1942—1943 a ținut cursul „Civilizațiile italice protoistorice” și seminarul „Epoca fierului și civilizația romană în România”. De asemenea, în perioada ieșeană a efectuat vizite la Muzeul de antichități din Iași, săpături la Izvoare, Petreni (Soroaca), Rădeni (Bălti), Trușești și în alte localități și a găsit răgazul de a prezenta unele conferințe la radio București și radio Moldova. Pentru anii 1943 și 1944 a fost mobilizat pentru lucru cu ordinul nr. 15 478, dispunînd de fondul de timp spre a se consacra plenar activității didactice și științifice, pînă la evacuarea facultății la Zlatna, în aprilie 1944, unde a suportat rigorile refugiului, împreună cu soția sa Ecaterina și fiul său Alexandru²².

Din octombrie 1942 și pînă în 1944 a fost și prodecan al facultății de litere și filosofie²³.

După război s-a consacrat cercetării științifice, îndeplinind funcțiile de consilier și director de secție la Institutul de studii balcanice din București, Consilier științific și șef de secție la Institutul de arheologie din București (1956—62) iar după pensionarea survenită în 1962 a devenit consultant științific la același institut, din anul 1963, iar ulterior și vicepreședinte al Institutului de Tracologie²⁴.

Biruinđ vicisitudinile destinului, Fortuna ezitînd să-l întovărășească întotdeauna, Radu Vulpe probînd integritate morală și o constantă dragoste pentru profesia aleasă și-a dăruit cu generozitate și pasiune întreaga energie și putere de muncă defrișării de noi orizonturi în cunoașterea istoriei poporului român, preluînd și ducînd cu zel mai departe făclia științei, preluată de la iubiții săi magistri, V. Pârvan și I. Andrieșescu. Timp de aproape șase decenii s-a impus cu autoritate, ca o prezență constantă, de prim rang, pe frontul istoriografiei, realizînd cu acribie științifică lucrări de sinteză, monografii, studii și rapoarte de săpături, ce se cristalizează într-o operă grandioasă²⁵ ce i-a adus autorului ei, ca o supremă răsplată morală, o binemeritată reputație pe plan național și european.

Abordînd cu curaj și tenacitate o tematică variată, însumînd probleme ale comunei primitive, epocii geto-dace, epigrafiei și istoriei greco-romane, Radu Vulpe a afectat un loc prioritar în preocupările sale și elucidării unor aspecte esențiale din trecutul Moldovei, lansînd după îndelungate strădanii, soluții de erudiție și durabilitate. În acest perimetru se circumscriu săpăturile de la Poiana, efectuate cu intermitență, în intervalul 1927—1951 rezultatele fiind încorporate în lucrările: „Les fouilles de Poiana, Campagne de 1927”; „Piroboridava, La station, prothohistorique et daco-roumaine de Poiana dans la Moldavie inférieure, 1931” și „La civilisation dace et ses problemes a la lumiere des dernières fouilles de Poiana, en Basse Moldavie”, 1957.

Săpăturile de la Izvoare, operate între 1936—1948 au condus la identificarea pe baze stratigrafice, a culturii Precucuteni, anterioară culturii Cucuteni A, con-

²² Arh. St. Iași, fond Rectoratul Universității Iași. Corespondență, dosar 72/1941, f. 84, 86; dosar 89/1940, f. 207—208, dosar 5/1939, f. 426, fond Facultatea de litere și filosofie. Corespondență, dosar 5/1939, f. 426; fond Facultatea de litere și filosofie, Corespondență, dosar 4/1944, f. 126, 162. Prima conferință era ținută de Radu Vulpe la 25 februarie 1940, în aula universității pe tema „Moldova în antichitate”.

²³ Arh. St. Iași, fond Rectoratul Universității Iași. Corespondență, dosar 83/1944, f. 67; fond Facultatea de litere și filosofie, Coresp., dosar 13/1943, f. 377, 382, 394, 399, 431.

²⁴ *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 344. Constantin Preda. *Radu Vulpe (1899—1982)* în *Thraco—Dacia*, tom. IV, 1—2, 1983, p. 159).

²⁵ Bibliografia sa include 150 de titluri publicate pînă în 1970 („Dacia”, N.S. 1971, XV, p. 9—14) și 67 de titluri realizate din 1971 pînă la sfîrșitul vieții (Constantin Preda, *op. cit.*, p. 160—162).

cluzie ce a suscitât interes la prezentarea în 1936, la Oslo, în cadrul Congresului Internațional de Preistorie și protoistorie²⁶. Investigațiile de la Izvoare și concluziile desprinse sînt materializate în lucrările: „Civilisation precucutenienne recemment decouverte a Izvoare en Moldavie”, 1937; „Problemele neoliticului Carpatoniprovian în lumina săpăturilor de la Izvoare” și „Izvoare. Săpăturile din 1936—1948”, ed. 1957 în care sesizează succesiunea a trei faze: precucuteniană, protocucuteniană și Cucuteni A. Săpăturile de la Calu (azi Piatra Șoimului) Neamț, inaugurate din 1935 și pînă în 1940 au relevat o așezare getică, suprapusă peste alta cucuteniană, fiind expuse convingător în „Les fouilles de Calu”, 1940. Investigațiile arheologice din ținutul Neamțului sînt prezentate și în lucrările „Cercetări arheologice în țin. Neamț”, 1935 și „The Culture of Moldavia four Thousand Years Ago Reveland in Excavations in the Bistritza Valley”, 1939. Săpăturile din alte localități din Moldova sînt prezentate în lucrările „Cercetările arheologice de la Șuleta și Bîrlălești (r. Murgeni)” 1951 și „Șantierul Corlăteni”, 1953. Așezarea rurală de la Poienеști este abordată în două lucrări: „Evoluția așezărilor omenestii din societatea primitivă și sclavagistă de la Poienеști — Vaslui” (1950) și monografia „Săpăturile arheologice de la Poienеști din 1949”, 1953 importantă prin aceea că identifică, pe baze arheologice bastarnii și carpii. Contribuțiile sale la cultura bastarnilor sînt argumentat expuse în lucrările „Le probleme des Bastarnes a la lumière des decouvertes archeologiques de Moldavie”, 1955. Merită, de asemenea, evidențiat că Radu Vulpe a clarificat originea valurilor antice din Moldova în lucrările „Le vallum de la Moldavie inférieure et le „mur” de Athanarich”, 1957 (de la Ploscuțeni la Stoicani ca zid a lui Athanarich împotriva hunilor) precum și a celor dintre Șerbești și Tulucești, Vadul lui Isac și Tatarbunar și dintre Leova și Copanca în lucrările „Verhñii val Bassarabii și problema greutungov k zapadu ot Dnestra”, Chișinău, 1960 și „Les Valla” de Valachie de la Bas Moldavie et du Boudjak”, 1974, unele dintre aceste valuri fiind menționate de către Ammianus Marcellinus.

Pentru meritele sale științifice incontestabile, reprezentînd frecvent țara noastră la reuniuni științifice internaționale, lui Radu Vulpe i s-au conferit multiple onoruri: între 1932—1964 a fost cooptat membru în Consiliul permanent al Uniunii internaționale de științe preistorice și protoistorice iar din 1965 membru în Comitetul de onoare, din 1959 membru în Comitetul de redacție al revistei Acta archeologica Carpathica din Craiova, membru corespondent al Institutului german de arheologie din 1970, an în care a devenit membru titular al Academiei de Științe sociale și politice a R. S. României²⁷.

Prin perena sa operă și activitate, Radu Vulpe și-a gravat definitiv numele în pleiada istoricilor de marcă din patria noastră. La congruența sa cu străbunii în glia căreia Radu Vulpe a căutat neostoit mărturiile zăvorite de milenii, spre a demonstra că ne e vatră strămoșească dintotdeauna, să spunem în graiul strămoșilor: Sit terra levis.

GH. SIBECHI

²⁶ Apreciată de O. Menghin în „Wiener Prähistorische zeitschrift, XXIV, 1937, p. 171 ca „hervorzuheben” și de Vl. Dumitrescu în „Anals of Archaeology and Anthropology”; XXIV, 1937, p. 13, nr. 5, ca „important discovery” (Radu Vulpe, *op. cit.*, p. 6—9).

²⁷ Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Profesorul Radu Vulpe la 80 de ani*, p. 891—894; *id.* Radu Vulpe în SCIVA, tom. 34, 2, 1983, p. 176—178.

GHEORGHE BALICA

Odată cu instaurarea deplină a primăverii, la 27 mai 1982 a plecat, în neevadabilul dincolo Gh. Balica, arhivist de marcă de la filiala ieșeană a Arhivelor Statului, neostoit iscoditor al tezaurului de documente din capitala moldăv, publicist de o exemplară modestie și om de o distinsă amabilitate.

Fiu al Iașilor, el a văzut lumina zilei la 11 aprilie 1920, fiind întâiul din cei șapte copii ai lui Gheorghe Balica — muncitor tâmplar la Manufactura de tutun din Iași și ai tovarășei sale de viață Sevastia, casnică. Bunicul său dinspre tată a fost muncitor ceferit (tochist) iar cel după mamă de sorginte țărăneasă. Cursurile școlii primare, începute în anul 1926 la școala „Gh. Asachi” le-a încheiat în anul 1930 la aceeași școală. Biruind multiple lipsuri și greutăți, derivate atât din situația materială modestă a familiei, dar și cele ce presau, în general, masele populare în condiții de profundă recesiune economică și apoi de lentă redresare, a reușit totuși ca, în intervalul 1930—1938 să frecventeze cursurile prestigiosului Liceu Național din Iași. Dînd curs doleanțelor familiei cît și pasiunii ce părea că izvorăște dintr-o autentică vocație, începînd din anul 1938 Gh. Balica a început studiile în cadrul facultății de medicină din Iași, continuate pînă

în anul 1941¹. A trebuit însă să le abandoneze constrîns de impedimentele de factură materială dar determinat și de îndoiala cristalizată tot mai mult în convingere că vocația sa nu era orientată spre a deveni discipol al lui Hipocrate. În conjunctura existentă, în anul 1941 și 1942 a fost obligat să satisfacă stagiul militar la Școala de ofițeri de rezervă din Ploiești cît și un curs de două luni la Centrul de instrucție Păgăraș. Spirit pacifist, nerămînînd contaminat de spiritul belicos cultivat în epocă la terminarea cursurilor școlii, ca urmare că a declarat că renunță la grad, nu a fost trimis ca ofițer de rezervă pe front, ci a fost repartizat ca soldat instructor, la secția de pregătire militară de pe lângă Facultatea de medicină din Iași. În această ipostază s-a aflat din 22 decembrie 1942 pînă în decembrie 1944 cînd a fost desconcentrat². Căsătorit între timp, avînd și un copil, în aceeași lună a plecat în refugiu cu familia la Ocna Mureșului. Abia în luna februarie 1945 a reușit să obțină un modest post la Manufactura de tutun din oraș, unde a lucrat pînă în august același an, cînd întreprinderea respectivă desființîndu-se, s-a înapoiat la Iași³. A găsit orașul natal răvășit de ororile răz-

¹ Arh. St. Iași, fond Arhiva Arhivelor, dosar 6, nenumerotat, autobiografie.

² *Ibidem*, livretul militar A nr. 64 939, copie.

³ Căsătorit la 4 octombrie 1941 cu Domnița Munteanu (cf. act. de căsătorie CD 782 850, *Ibidem*, copie). A avut copii pe George-Viorel, născut la 29 mai 1942

boiului, zbătându-se în cronicile lipsuri materiale generate de o economie distrusă, de o agricultură sleită de o neîndurătoare secetă. Cu toate acestea, Gheorghe Balica, a găsit tăria de a se înscrie, în 1945 la Facultatea de litere și filosofie a Universității ieșene, materializând astfel o mai veche și constantă dorință. A reușit să *absolve* facultatea în anul 1949 cu ajutorul bursei, a scutirilor de taxe, a ajutoarelor acordate de către FDP și UNSR, cu specialitatea principală latină, secundar greaca. Nu s-a încadrat însă în învățământ ci, din toamna anului 1949 și pînă în 1951 a îndeplinit funcțiile de secretar-ajutor și, referent principal la Universitatea ieșeană și la filiala Academiei⁴. Prin decizia 27.539 din 30 octombrie 1951 a M.A.I. a fost angajat ca arhivist șef la Arhivele Statului din Iași, descoperind odată cu aceasta profesia căreia avea să-i consacre, cu pasiune, toată puterea de muncă, aproape trei decenii, pînă la pensionare, la 1 decembrie 1980.

Activitatea sa științifică relevată prin colaborările la „Revista Arhivelor” și a unor lucrări editate de D.G.A.S., cit și publicistică („Flacăra Iașului”, „Radio Iași”, „Rebus”, etc.) s-a realizat în climatul de generoasă emulație creat la Arhivele Statului din Iași sub auspiciile istoricului și arhivistului de elită care a fost Gheorghe Ungureanu, din îndemnul și cu concursul nemijlocit al acestuia, de care, de altfel, l-a legat o indestructibilă amicitie, rezultanta confluenței spiritului de omenie dar și a pasiunii comune de investigare a trecutului. Contactul cotidian cu tezaurul scriptural din arhivele ieșene i-a amplificat firesc competența de arhivist, profunzimea lor cunoaștere găsindu-și reflectarea în colaborarea la editarea unor volume de documente, prețioase instrumente pentru cercetătorii ce investighează istoria economică a României. De un prețios ajutor pentru cercetătorul venit să depisteze noi izvoare documentare în labirintul arhivelor, rămîn prezentările pertinente a unor fonduri și colecții de documente, unele dintre ele realizate în colaborare. Pentru arheologi o suită de articole sintetizează mărturiile documentare despre vechi și întîmplătoare descoperiri arheologice — mărturii ce ar putea fi piste de plecare a unor noi — și de ce nu — poate și a unor descoperiri de interes național, pentru perioade de timp de la care au rămas puține licăriri scrise de lumină. La toate aceste strădanii plasate în galaxia Gutenberg trebuie consemnat travaliul său de decenii, ca arhivist, prin fișare, inventariere, preluare și pregătire de fonduri etc., înscind astfel fasciolele de lumină pentru sondajele ce le vor face istoricii în deceniile și secolele următoare.

La contopirea sa definitivă cu materia inertă, arhiviștii și istoricii au pierdut un confrate de mare noblețe spirituală și caldă omenie, rămînîndu-le doar consolarea că numele lui Gh. Balica va fi rostit cu recunoștință de viitorii cercetători, pentru travaliul de investigare a trecutului neamului, la care și-a adus contribuția.

BIBLIOGRAFIE

1 *Arhiva Divanului de întăriri, 1851—1862*, în *Indrumător în Arhivele Statului din Iași*, București, D.A.S., vol. II, 1956, p. 102—105.

2 O criptogramă românească din anul 1709 în „Rebus”, nr. 17, din 5 martie 1958.

3 Contribuții la istoricul rebusismului în Moldova la mijlocul secolului al XIX-lea în „Rebus”, nr. 18, din 20 martie 1958.

4 Notă bibliografică, în „Rebus”, nr. 23, din 5 iunie 1958.

5 Divertismente enigmatice în „Rebus”, nr. 35, din 5 dec. 1958.

6 *Indrumător în Arhivele Statului Iași*, București, D.G.A.S., vol. III, 1959 (coautor).

7 Documente privitoare la istoria economică a României, Orașe și tirguri. Moldova, Seria A, vol. II, București, D.G.A.S., 1960, (coautor).

(cf. act. de naștere N.I. 904 510, *Ibidem*, copie), și Doina-Camelia, născută la 7 mai 1945 (cf. act. de naștere N.I. 226 840, *Ibidem*, copie).

⁴ *Ibidem*, autobiografia și certificatul de absolvire nr. 1698 (copie).

8 Informații arheologice în materialele documentare din Arhivele Statului de Iași în „Revista Arhivelor”, nr. 2, 1963, p. 133—156.

9 Ion Creangă. Documente. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Gheorghe Ungureanu, București, E.P.L., 1964. Recenzie în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XLI, nr. 5—6, 1965, p. 335.

10 „Revista Arhivelor”, organ al Direcției Generale a Arhivelor Statului din R. P. R., VII, nr. 1/1965. Recenzie în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XLI, nr. 9—10, 1965, p. 567.

11 Expoziții de documente în „Revista Arhivelor”, nr. 1, 1965, p. 289 (coautor).

12 Arhivele, izvor bogat de informare privind istoricul exploatărilor forestiere în Moldova în „Revista Arhivelor”, 9, nr. 2, 1966, p.101—124 (coautor).

13 Informații arheologice în materiale documentare din Arhivele Statului de Iași în „Revista Arhivelor”, 8, 1965, p. 154—261.

14 Secretariatul de stat al Moldovei, 1832—1862, Inventar arhivistic, București, D.G.A.S., 1966 (coautor).

15 Primăria municipiului Iași, 1832—1949, în „Revista Arhivelor”, 10, nr. 1, 1967, p. 151—171.

16 Cuvinte și expresii vechi. Contribuție la cunoașterea terminologiei vechilor materiale documentare în „Revista Arhivelor”. 12, nr. 2, 1969, p. 281—284 (coautor).

17 Figuri de arhiviști români. Gheorghe Asachi, 1788—1869, București, D.G.A.S., 1969 (coautor).

18 Colecția Documente în „Indrumător în Arhivele Statului din Iași”, București, vol. IV, 1970, p. 7—34.

19 Colecția Sigilii, Ibidem, p. 147—162.

20 Informații arheologice în materialele documentare în Arhivele statului de Iași, în „Revista Arhivelor”, 48, nr. 2, 1971, p. 275—286.

21 Îmbogățirea bazei documentare la filialele Arhivelor Statului în „Revista Arhivelor”, 55, nr. 2, 1978, p. 169—172 (coautor).

GH. SIBECHI